

De kraamverzorgende als

Kameleon

Het is de kracht van de kraamverzorgende: je aanpassen aan het gezin. Een goede kraamverzorgende is inventief en flexibel en weet in allerlei situaties op de juiste wijze te communiceren. De echte kanjers staan niet raar te kijken van wat ze tegenkomen maar vinden dat juist leuk, een uitdaging! Als een kameleon passen zij zich steeds weer aan.

Tekst: Eveline van Herwaarden

'Ik vind dit vak helemaal geweldig', zegt Margreet Biesart. 'Het is jammer dat ik het niet eerder ben gaan doen. Eerst was ik secretaresse en als ik terugkijk was dat zo saai! Ik heb nu veel meer uitdaging, al die verschillende gezinnen maken het enorm afwisselend. Je moet je wel kunnen aanpassen, maar dat kan ik wel. De kraamzorg geeft veel voldoening en waardering, veel meer dan in mijn

vorige baan.' Biesart werkt bij Kraam Inzicht in Utrecht, een stad met veel verschillende gezinnen. Kraamverzorgende en lactatiekundige Adinda Blonk werkt al sinds 1998 in Amsterdam, bij ACK Zorgmaat Kraamzorg. 'Ik kom niet zoveel gekker meer tegen, ik ben wel wat gewend. Juist omdat het elke keer anders is blijft het leuk. Arme mensen, rijke mensen, bekende mensen, het maakt mij niet

meer uit. Het moet denk ik wel in je karakter zitten om dit werk goed te kunnen doen. Je moet kastjes durven opentrekken om de dingen te pakken die je nodig hebt of je mond opendoen als iets echt niet kan. Daar heb je wat lef voor nodig; als je erg terughoudend van aard bent lijkt me dat lastig. Mensen vinden het ook fijn als de kraamverzorgster gewoon doét en niet steeds wacht op een opdracht.'

Handen en voeten

'Soms kom je in een gezin waar mensen nauwelijks Nederlands spreken', vertelt Biesart. 'Vooraf word je daarover al door de mensen op kantoor geïnformeerd, zodat je weet wat je kunt verwach-

ten. Ik vind deze gezinnen juist een uitdaging, het is mooi als je ze weet te bereiken. Ik kom er meestal wel uit. Je probeert dingen aan te wijzen of uit te beelden om duidelijk te maken wat je bedoelt. Als je een beetje inventief bent dan lukt dat wel. We hebben ook boekjes in andere talen of met plaatjes om dingen uit te leggen. Qua taal pas je je ook een beetje aan. Na een paar weken spreek ik volgens mijn dochter zelf krom Nederlands. 'Jij nu slapen', zeg ik dan bijvoorbeeld tegen een kraamvrouw. Begrijpt ze dat niet dan maak ik een slaapbeweging met mijn handen en wijs naar het bed. Door dat directe contact bouw je volgens mij een betere band op. Zoiets als de tolkentelefoon heb ik nog nooit nodig gehad. Maar niet alleen bij allochtone

gezinnen, ook bij laaggeletterden of minderbe-gaafden is het belangrijk dat je goed kijkt of ze je begrijpen.’

‘Als mensen geen Nederlands spreken, kijk ik eerst of er iemand is die kan vertalen’, zegt Adinda Blonk, ‘zoals een neef of een buurvrouw. Er is vaak familie in huis. Als die er niet zijn dan leg je met handen en voeten uit wat je bedoelt. Als ze de luiers bijvoorbeeld niet bewaren en ik wil weten wat de kleur van de poep was, dan wijs ik gewoon alle-maal kleuren aan. Toen de tolkentelefoon nog gratis was, maakten we daar wel gebruik van. Maar nu is dat heel duur geworden. In Amsterdam kunnen we ook een Voorlichter eigen taal en cultuur inzetten (Vetc-er) of iemand van het Ouder- en Kind Cen-trum. Als het echt belangrijk is dat ze het begrijpen dan schakelen we die zeker in.’

Arme gezinnen

‘Soms is het best moeilijk om te zien in welk gezin een baby’tje terecht komt’, vindt Adinda Blonk. ‘Ik ben wel eens ergens geweest waar geen vloer-bedekking op de grond lag en er bijna niets in huis was. Brood leenden ze van de burens en toch komt er dan een derde of vierde kindje. Je doet wat je kan. Je kunt een kindje ook in de wasbak in bad doen bijvoorbeeld, als je het eerst goed schoonmaakt. Hier op het werk zamelen we ook overgebleven spullen van kraampakketten in. We bieden dat dan aan, maar soms accepteren ze het niet. Verder maakt het mij echt niet uit in wat voor gezin ik kom. Uiteindelijk zijn het allemaal vrouwen die net bevallen zijn en last hebben van hechtin-gen, naweeën of een borstvoeding die niet lukt. We krijgen natuurlijk ook met probleemgezinnen te maken. Vaak zie je dat al bij de intake en we kun-nen dan verschillende instanties inschakelen, als

dat niet al gebeurd is.’

Biesart is het hiermee eens: ‘Dat mensen geen geld hebben is helemaal niet erg. Het is in volks-gezinnen vaak gezelliger dan bij hele rijke mensen, ze zijn meer zichzelf als je het mij vraagt. Ik ben wel een keer bij een gezin met schuldhulpverlening geweest die ook nog eens echt asociaal waren. Die man zat de hele dag te blowen en het was er ge-woon raar allemaal. Gelukkig zat iedereen er al op, jeugdzorg en GGZ. Dan heb ik wel zielsveel mede-lijden met de baby en het zusje dat er rondliep. Zo kun je toch geen kinderen grootbrengen. Maar je zet je verstand op nul en doet gewoon je werk. Je komt daar tenslotte voor die baby en de zorg voor de moeder. Gelukkig kom je zulke situaties niet vaak tegen.’

Andere culturen

Beide kraamverzorgenden komen vaak bij gezinnen uit andere culturen. Biesart: ‘Je weet dat sommige dingen anders zijn. In een Turks of Marokkaans gezin is de man het hoofd van het huishouden, dus dan ga je niet ‘de baas lopen spelen’. Daar wordt die man, maar ook zijn vrouw, niet gelukkig van. Je vraagt dingen eerst rechtstreeks aan hem zodat hij zich niet gepasseerd voelt. Zo bereik je veel meer, na een paar dagen zeggen ze meestal ‘ga je gang hoor’. Je doet natuurlijk ook je schoenen uit zoals zij dat gewend zijn. In andere culturen is het vaak gebruikelijk dat moeders en zussen in huis zijn om te helpen. Er wordt veel gekookt en gegeten en ze willen graag dat je erbij komt zitten. En er zijn natuurlijk nog andere gebruiken. Ik accepteer dat gewoon, alleen wanneer de gezondheid van de baby of de moeder in gevaar komt dan zeg ik er wat van.’

Adinda Blonk komt in Amsterdam ook veel tegen:

‘In Surinaamse culturen doen ze vaak blauwsel in het badje en maken ze de tong schoon met melasse. Soms doen hindoes een smeerseltje in het haar en Marokkanen maken de ogen zwart met Kohl. Zolang er geen gevaar voor de baby is dan is dat geen probleem natuurlijk. Ik vraag altijd waarom ze het doen, om het te begrijpen. Je ziet bijvoorbeeld vaak dat er een schaar in het bedje wordt gelegd tegen de boze geesten. Dan leg ik wel uit dat het beter onder het matras gelegd kan worden, zo kunnen de andere kinderen er niet bij en is het niet gevaarlijk voor de baby. Verder is het in andere culturen inderdaad vaak drukker met familie, maar ik vind dat niet erg. Ik begrijp wel dat ze veel dingen liever zelf doen en willen dat ik me alleen met moeder en kind bezighoud. Ik pas me gewoon aan. Ze gaan soms ook anders om met borstvoeding. In Islamitische culturen zie je dat het verplicht is om borstvoeding te geven. Het staat in de koran en ze moeten in principe twee jaar borstvoeding geven. Moeders en tantes dringen er vaak op aan. Ik merk dat ze lang doorgaan met borstvoeding, zelfs als ze erge kloven hebben. Of mensen geven kunstvoeding terwijl het op zich niet nodig is. Ik vraag daarom altijd of ze ‘s avonds nog een flesje hebben gegeven. Liever open en eerlijk, dan zijn ze ook eerlijk tegen jou. Je verandert veel gewoontes toch niet, dan kun je het er beter samen over hebben.’

Ondersteuning kantoor

Lot Spijk en Jacqueline van der Wal van het kan-toor van Kraam Inzicht in Utrecht vertellen hoe zij de kraamverzorgenden ondersteunen. Van der Wal: ‘Wij vinden het heel belangrijk dat onze kraamver-zorgenden goed bijgeschoold en voorbereid naar een gezin gaan. Dat begint bij een zorgvuldige

intake. We hebben informatie in meerdere talen en een speciale intakemap. We willen alle gezinnen goed kunnen uitleggen wat de kraamzorg inhoudt, ook mensen die geen Nederlands spreken of een taalachterstand hebben. Soms doe je dat het beste aan de hand van tekeningen.’ Spijk: ‘Onze kraam-verzorgenden hebben allemaal een e-learning gehad over laaggeletterdheid, maar ook bijscholing over multiculturele kraamzorg. Hierdoor leren ze in een vroeg stadium andere gewoontes of eventuele problemen te herkennen en hier goed mee om te gaan. Wij zijn niet een hele grote organisatie en kennen al onze kraamverzorgenden goed. We pro-beren altijd een goede match met het gezin te vin-den. De uren worden aan de hand van het Landelijk Indicatie Protocol afgestemd op de situatie. In een gezin met veel mantelzorg van familie, vrienden en burens, zullen onze kraamverzorgenden in overleg met de verloskundige de uren afstemmen. We kijken natuurlijk wel goed of het echt met minder uren kan.’ Ook bij Zorgmaat in Amsterdam hebben de intakekers altijd een map met tekeningen en extra uitleg bij zich en krijgen de medewerkers allerlei opleidingen aangeboden. Adinda Blonk vindt die bijscholingen heel zinvol. ‘Je leert bijvoorbeeld over de gebruiken in een andere cultuur en dat je mensen altijd in hun waarde moet laten zolang het geen gevaar oplevert voor de baby. Sommige opleidingen, zoals ‘Allochtone zorg c.q. interculti-rele vaardigheden’, zijn verplicht voor je registratie bij het Kenniscentrum Kraamzorg. Daarnaast wordt hier bijvoorbeeld de bijscholing ‘Vroegsignalering van risicozorg’ aangeboden. Het is belangrijk om over dit soort kennis en vaardigheden te beschik-ken zodat je weet hoe je moet handelen in al die verschillende situaties.’ ■